

Az erdélyi menekült társadalom összetétele az első világháború után

Az első világháború után Erdélybe bevonuló román karhatalom, az ezt követő magyarellenes atrocitások, üldöztetések és kitoloncolások következtében több mint kétszázezer ember kényszerült elhagyni szülőföldjét és más hazát választani magának. E földönfutók nagy része a megcsonkított magyar területekre menekült. Voltak, akik távolabbi országokban, mint az Amerikai Egyesült Államok, majd Argentína, Brazília, Kanada stb. keresték életlehetőségeiket. A Magyarországra menekültek számát lényegében ismerjük, mert az 1920 áprilisában (19-én) létrehozott Országos Menekültügyi Hivatal pontos kimutatást vezetett a menekültekről. E statisztika szerint 1918. október 30-ától 1924. június 30-ig a Romániához csatolt területekről összesen 197.035 személy érkezett. Az OMH statisztikája magába foglalja az összes elcsatolt területekről érkezőket, akiknek az összessége eléri a 350 ezret.¹ 20 – 25 ezerre teszik azoknak a számát akik, különböző okokból (pl. leszerelt katonák, akik nem mentek haza, hanem Magyarországon maradtak stb.), nem kerültek az OMH látókörébe. A *Jelentés* kitér a menekültek foglalkozási megoszlására is, bemutatva azt, hogy a legnagyobb számot a közszolgálati alkalmazott réteg képviseli.

Dolgozatunkban, egy kissé mélyebbre ásva szeretnénk volna bemutatni az erdélyi menekültek társadalmi struktúráját. Az Erdélyi Hírek (1920 – 1922) című hetilap 1920 júniusától, folyamatosan közölte az Erdélyből kitoloncolt,(kiűzött) és Magyarországra érkezett emberek névsorát.² A névsor célja az volt, hogy az esetlegesen már itt élő hozzátartozók könnyebben rátaláljanak családtagjaikra esetleg ismerőseikre. Az adatok, melyeket az Országos Menekültügyi Hivatal bocsátott a hetilap rendelkezésére, a következő adatokat közölte: A család érkezésének kelte: pl. IV/9., az illető neve: pl. Tarcai József; a név után a foglalkozás következik, pl. „kocsirendező”, ezt követi a családtagok száma: 2 cstg, majd a származási hely, pl. Karánsebes. Sok esetben a foglalkozás is csak rövidítve jelenik meg. Többször is megtörtént, hogy a foglalkozást egyszerűen kihagyták. Feldolgozásunkkor elhagytuk az érkezés dátumát, valamint a konkrét nevet. Itt csak az illető nemét (nő; férfi) jegyeztük meg. Összesen 53 lapszámban közölt adatokat dolgoztuk fel. (Az első 1920 június 19-20., az utolsó 1922. március 13.)

¹ Dr. Petrichevich Horváth Emil báró: *Jelentés az Országos Menekültügyi Hivatal négy évi működéséről*, Budapest 1924.

² *Erdélyi Hírek*, 1920, I. évfolyam. 19-től 47-s számig; 1921. II. évfolyam 1-től 13. számig majd 46-52-ig; 1922. III. évfolyam 1, 2, 3, 5, 7, 9, 11 számai.

Melléklet az Erdélyi Hírek 1920. június 19-iki 20-ik számához.

Névsora azon keletmagyarországi vagonlakó hazátlanoknak

akik mint az oláh uralom barbár erőszakosságának áldozatai: Isten törvényeibe vetett rendületlen hűtűknek, a természettől beléjük oltott magyar faji öntudatuknak, faji együttérzésüknek, tántorithatlan hűségüknek martirjaiként

1920. június 14-én

még Budapest különböző pályaudvarain marhakocsikban tengetik életüket.

E közlés közvetlen célja csak az, hogy mindazok, akiknek valami köze van a martirélethez, valamelyik vagonlakóhoz, azt könnyebben megtalálhassa. A nyugoti pályaudvaron levő „Országos Menekültügyi Hivatal Kirendeltsége“ készségesen ad felvilágosítást mindennap d. e. 9-től d. u. 7 óráig bárkinek, hogy a keresett vagonlakó család melyik pályaudvar, melyik vágányán található meg. Ugyanitt szerezhető felvilágosítás az Északmagyarországi és Délmagyarországi vagonlakó hazátlanokról is. (A családők neve előtt levő törzszám — pl. IV/9 — az illető család Budapestre érkezésének keltét jelzi; — cstg. = családtag.)

Keleti pályaudvar rendező.

- IV/9. Tarcai József kocsi rendező, 2 cstg, Karánsebes.
- IV/9. Batyik István fékező, 4 cstg, Karánsebes.
- IV/9. Berente Mihály kalauz, 2 cstg, Karánsebes
- IV/9. Szécsy Péter kocsi rend., 5 cstg, K.-Sebes.
- V/14. Salkó János határrendőr, 5 cstg, Brassó.
- V/14. Péter Antalné határrendőr neje, 7 cstg, Brassó.
- V/14. Szabó András vámfőtiszt, 3 cstg, Brassó.
- V/14. Bartha Samu jegyző, 2 cstg, Brassó.
- V/14. Nagy Mózes püfővigyázó, 5 cstg, Brassó.
- V/14. Krámer János főgépész, 5 cstg, Brassó.
- V/14. Özv. Fischer Samuné háziasszony, 3 cstg, Brassó.
- V/14. Páva József tszkibiró, 3 cstg, Brassó.
- V/14. Veres Dezső jogszigorló, 1 cstg, Brassó.
- V/15. Dr. Bucher K. ügyvéd, 2 cstg, Kolozsvár.
- V/15. Töri Pál állatorvos, 4 cstg, Kolozsvár.

Józsefvárosi pályaudvar.

- IV/26. Hunyadi István pincér, 2 cstg, Arad.
- V/15. Pápai Pál főmozdonyv., 3 cstg, Petrozsény
- V/4. Jakab János kalauz, 3 cstg, K.-Vásárhely.

Rákosi rendező.

- V/4. Paral Sebő postaaltiszt, 6 cstg, Karánsebes
- V/14. Katona Géza csendőralezredes, 2 cstg, Kolozsvár.
- VI/10. Kis János szerelő, 5 cstg, Arad.
- V/2. Fraiman Sándor tisztv., 2 cstg, Kolozsvár.
- V/2. Szalay Károly hiv.-szol., 3 cstg, Kolozsvár.
- I/7. Özv. Békés J.-né tűzoltó neje, 5 cstg, Arad.
- IV/28. Pásztor I. fékező, 2 cstg, M.-Vásárhely.

Dunaparti teherpályaudvar.

- IV/25. Kastaly I. irodatiszt, 3 cstg, Gy.-Fehérvár
- IV/25. Erkl Vendel áll. isk. igazgató, 2 cstg, Gyulafehérvár.

Dunakeszialagut, hadikórház.

- V/3. Römer Károly szőlőbirt., 4 cstg, Mehádia.
- VIII/1. Bobál László mozdonyvez., 1 cstg, Arad
- I/7. Farkas József máv. hiv., 3 cstg, Arad.
- V/3. Komlósi Ágost máv. főellenőr, 1 cstg, Arad
- V/3. Dusicska Miklós fővám-tiszt, 2 cstg, Orsova.

Nyugoti pályaudvaron.

- IV/11. Aladics Zoltán mérnök, 1 cstg, Fogaras.
- IV/29. Argyelán Gyula irodát, 3 cstg, M.-Sziget.
- V/3. Antal Imre vill. szerelő, 3 cstg, Temesvár.
- V/9. Argyelán Leára takarítónő, 2 cstg, Szatmár
- V/14. Antal Borbála, Kolozsvár.
- V/22. Almai Salamon alezrd. 2 cstg, Kolozsvár.
- V/22. Albert Ferencné építész, 1 cstg, Világos.
- V/24. Amaszta István tisztv. 1 cstg, Temesvár.
- IV/10. Baros János tanító, 7 cstg, Karánsebes.
- IV/11. Bella Árpád vill. szerelő, 1 cstg, Gyergyó-szentmiklós.
- IV/1. Brassai Károly tanár, 5 cstg, Csíksomlyó.
- IV/1. Dr. Bata János kir. ügyész, 3 cstg, Brassó.
- III/7. Binfeld Ilona dijnok, 2 cstg, Kolozsvár.
- IV/11. Borbély István pfelügy., 3 cstg, Temesvár
- IV/11. Balbír János ellenőr, 2 cstg, Temesvár.
- IV/19. Bálint Barabás földm. 4 cstg, M.-Vásárhely.
- IV/20. Bereczky Sándor főfelügy., Kolozsvár.
- IV/20. Burger Györgyné, pt. felügy, 2 cstg, Arad
- IV/30. Barabás Dezső k.-jegyző, 1 cstg, M.-Sziget.
- IV/29. Bardócz Zsigmond pt. tiszt, 1 cstg, Beszterce.
- IV/29. Benkő Jenő máv. v.-vezető, 1 cstg, Beszterce.
- IV/27. Bász Ignác szabó, 1 cstg, Arad.
- IV/30. Özv. Bayer Gyuláné postat. 1 cstg, Nagyszében.
- V/3. Dr. Balogh Arthurné tanár, 1 cstg, Bánffy-Hunyad.
- V/3. Balázs Károly tkv. igaz. 4 cstg, Kolozsvár.
- V/6. Beck Albert szdos, 4 cstg, Karánsebes.
- V/10. Baló László máv. titkár, 1 cstg, Temesvár
- V/18. Bartók József táblabíró, 4 cstg, Kolozsvár.
- V/18. Dr. Balkó István postaig. 4 cstg, Kolozsvár
- V/18. Bachert Endre tanár, 5 cstg, Kolozsvár.
- V/22. Baer Miklós cipész, 3 cstg, M.-Vásárhely.
- V/22. Bőjte János kőműves, 6 cstg, Szászrégen.
- V/22. Banovits Dezső erdőfőtiszt, 4 cstg, Mária-radna.
- V/22. Blattyák György postam. 4 cstg, Ósinka.
- V/24. Bélédy Pál tisztv. 1 cstg, Temesvár.
- V/24. Baár Elemér tisztv., Temesvár.

A hetilapban közölt 4703 személy (családfő) adatait dolgoztuk fel. Ebből 3191 (67,85%) férfi és 1512 (32,15%) nő. A családtagok száma nagyon magas, nevezetesen 10020 ugyanakkor sehol nem utalnak a rokoni kapcsolatok milyenségére (gyermek, szülő stb.) Így megmaradtunk annál a puszta adatnál, amit az összesített szám jelez. (Megjegyzendő, hogy a családfők és a családtagok összesen 14.723 főt képviselnek A menekültek az ország 23 vármegyéjének 304 helységéből érkeztek.

sorszám	vármegye	Helység száma	Menekültek száma	Családtagok száma	A megyéből legtöbben	Szám szerint
1	Alsó-fehér	13	164	408	Nagyenyed	36
2	Arad	27	668	1317	Arad	557
3	Beszterce-Naszód	5	64	142	Beszterce	57
4	Bihar	22	296	637	Nagyvárad	224
5	Brassó	4	233	513	Brassó	229
6	Csík	11	26	61	Csíkszereda	15
7	Fogaras	1	5	9	Fogaras	5
8	Háromszék	21	98	204	Sepsiszentgyörgy	32
9	Hunyad	26	336	907	Petrozsény	113
10	Kis-Küküllő	4	20	39	Dicsőszentmárton	14
11	Kolozs	12	724	1532	Kolozsvár	707
12	Krassó-Szörény	16	231	525	Lugos	155
13	Máramaros	11	141	365	Máramarossziget	110
14	Maros-Torda	12	162	304	Marosvásárhely	121
15	Nagy-Küküllő	7	26	41	Segesvár	11
16	Szatmár	14	355	639	Nagybánya	115
17	Szeben	4	48	138	Nagyszeben	42
18	Szilágy	9	55	123	Zilah	31
19	Szolnok-Doboka	13	101	208	Dés	49
20	Temes	20	577	1112	Temesvár	521
21	Torda-Aranyos	12	111	191	Torda	81
22	Torontál	20	33	73	Nagyszentmiklós	5
23	Udvarhely	20	229	532	Székelyudvarhely	130
összesen		304	4703	10020	3360	3360
			100%		71,4%	28,54%

Egyszerű ránézésre is világossá válik, hogy a menekültek legnagyobb többsége, 71, 4%-át a 23 városból származik. A többi 281 helységből mindössze a menekültek 28, 56%-a érkezett.

Ennek az a magyarázata, hogy a városokban sem számbelileg sem minőségileg nem volt megfelelő számú román lakosság. Ennek következtében egyik fő cél a városok elrománosítása volt. A román közigazgatás igyekezett minél gyorsabban berendezkedni. Ennek érdekében egymás után adták ki azokat a rendeleteket, melyek az ott élő magyarság létét aláásták. A magyar köztisztviselőket hűségesküre kötelezték. Aki ennek nem tett eleget, (márpedig sokan voltak, akik a békekonferencia döntéséig, a magyar kormánynak tartoztak hűséggel és nem a románoknak), azt azonnali hatállyal menesztették állásából végkielégítés és minden nyugdíj nélkül, hogy helyét egy román tölthesse be. Ez az áldatlan helyzet készítette, főleg a városi lakosságot (amint látni fogjuk főleg a középosztály tagjait), a menekülésre.

A román terjeszkedést a vidék magyar lakossága is megszenvedte. A menekültáradat a vidéki embereket is magával sodorta. A huszonhárom városon kívül még 281 településről érkeztek menekültek. 147 településről mindössze csak egy embert regisztráltak ebben a mintában. A fennmaradó 134 településről ketten vagy annál többen kerestek maguknak új otthon. Az első világháború utáni menekülthullámban főleg a városi lakosság menekülése volt a jellemző. A mezőgazdaságban dolgozó menekültek száma szinte eltörpült az iparban dolgozókéhoz képest nem beszélve a közalkalmazottak nagy tömegéhez mérten.

Mezőgazdaságban dolgozó menekültek összesítő táblázata

gazdász	17
gazdatiszt	11
erdész	13
főerdész	2
erdőőr	8
erdőmérnök	1
erdőszámvevő	2
erdőtanácsos	4
földműves	28
földbérlő	1
földbirtokos	4
Hizlalda felügyelő	1
Összesen	92

A felsorolásból arra lehet következtetni, hogy a vidéki emberek, ha nehezen, de megpróbálták az új körülmények között is talpra állni.

A román térhódítás főleg a városi lakosságot érintette. Erről tanúskodnak a számok is. A román adminisztráció megszervezése kiszorította a magyar állami alkalmazottakat (köztisztviselőket). A magyar középosztály vagyis az értelmiség hatalmas tömegeinek a válsága, életének ellehetetlenítése, majd menekülése a megmaradt országrészbe, az erdélyi magyarság gerincét törte kettőbe. „A röghöz kötött földművelő itt maradt. Csak részben számolódott fel a mágnás társadalom és a birtokos osztály, mert ezeket az állam amúgy sem vehette át. Azok távoztak el tehát, akikre a magyar közművelődést és szellemiséget kellett volna ráépíteni.” – írta Ligeti Ernő, Súly alatt a pálma című művében. Ugyanakkor ennek a rétegnek a menekülése (direkt vagy indirekt elűzése), a megmaradt csonka országrész vezetőségét is szinte megoldhatatlan helyzet elé állította. A világháború és a forradalmak pusztításait tetézte a román hadsereg 1919. augusztus 3.-i magyarországi inváziója, melynek következménye ország teljes kifosztása volt. Ebben a reménytelen helyzetben kellett megoldani, a belső problémák mellett, az utódállamokból menekült több mint háromszázötven ezer nincstelen, mindenéből kifosztott menekült helyzetét. A legtöbb

menekültnek éveken keresztül a lakást, az otthont a vagonok helyettesítették. Akkor vált ismertté a „vagonváros” és „vagonlakó” kifejezés.

A fenti szomorú tény, vagyis, hogy Erdélyből a magyar középosztálybeliek számottevő része eltávozott, azt e szűk minta (4603) számai is igazolják.

„ Erdélybe oláhországi tanítókat hoznak. A kulturzónába Arad, Temes, Bihar és Szilágy megyékbe olyan tanítókat kell kinevezni, akik az ókirályságbeli román irodalmi nyelvet beszélik, és erről a vidékről viszont helyezzenek Erdély belsejébe tanítókat.”

(Keletmagyarország, 1921. jan.31, II. évf. 5. sz.)

Ha csak a szűken vett oktatás statisztikáját vizsgáljuk (a nevelőnők és az oktatást kiszolgáló személyzet nélkül), szomorúan kell megállapítanunk, hogy több mint háromszáz tanár, tanító, óvónő és egyetemi tanár hagyta el iskoláját, óvodáját. Ez a feltüntetettek 6,7%-a. Jöttek az egyetemisták is. Miután 1919. május 12-én, a katonai karhatalom bevetésével, a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemről kiűzték a magyar tanárokat és diákokat az erdélyi magyarság felsőoktatási intézmény nélkül maradt.

Az oktatásban dolgozók száma

Vármegye	Egy.Tanár	tanár	tanító	óvónő	összesen
Alsó-Fehér	0	2	6	2	10
Arad	0	15	22	3	40
Beszterce-Naszód	0	4	4	0	8
Bihar	2	11	11	3	27
Brassó	1	10	11	0	22
Csik	0	4	1	0	5
Fogaras	0	0	0	0	0
Háromszék	0	3	3	0	6
Hunyad	0	2	5	1	8
Kis-Küküllő	0	1	0	0	1
Kolozs	2	31	14	3	50
Krasszó-Szörény	0	5	6	0	11
Máramaros	0	11	10	4	25
Maros-Torda	0	2	1	1	4
Nagy-Küküllő	0	0	2	0	2
Szatmár	0	7	12	3	22
Szeben	0	1	0	1	2
Szilágy	0	2	5	1	8
Szolnok- Doboka	0	1	5	1	7
Temes	1	17	11	5	34

Torda-Aranyos	0	4	2	2	8
Torontál	0	1	1	0	2
Udvarhely	2	3	9	1	15
Összesen	8	137	141	31	317

„Ami pedig az erdélyi ifjúságot illeti, miután kiderült, hogy (hacsak nem a lelkeszi pályát választja az illető) nem lehet magyar nyelven felsőfokú tanulmányokat folytatni Erdélyben, néhány éven belül három-négy ezren mentek ki az anyaországba tanulni....”³

Ebben a mintában 239 menekült egyetemi hallgató szerepel, ami 5% -ot jelent.

Tanulók, egyetemi és főiskolai hallgatók

Vármegye	tanuló	Egyetemi hallgató	összesen
Alsó-Fehér	10	6	16
Arad	23	36	59
Beszterce-Naszód	6	3	9
Bihar	9	8	17
Brassó	31	10	41
Csik	0	0	0
Fogaras	0	0	0
Háromszék	4	5	9
Hunyad	3	4	7
Kis-Küküllő	1	1	2
Kolozs	65	47	112
Krasszó-Szörény	9	7	16
Máramaros	1	2	3
Maros-Torda	3	22	25
Nagy-Küküllő	1	6	7
Szatmár	34	6	40
Szeben	1	0	1
Szilágy	3	9	12
Szolnok- Doboka	9	9	18
Temes	34	36	70
Torda-Aranyos	23	21	44
Torontál	6	0	6
Udvarhely	5	1	6

³ Vincze Gábor: A száműzött egyetem, JATE press, Szeged, 2006.

Összesen	281	239	520
----------	-----	-----	-----

Az összes regisztrált tanuló (tanuló és egyetemi, főiskolai hallgató) a menekültek 11%-át alkotja. Itt csak azok szerepelnek, akik mint „családfő” vagyis egyedül jöttek és nem, mint családtagok.

Az oktatásban dolgozókkal ellentétben az orvosokra még a románoknak is szükségük volt, ezért találunk csak nagyon kevés orvost (nevezetesen 28 személyt) ebben a felmérésben. A 23 vármegyéből csak kilencet érintett az orvosok menekülése. A legtöbbben Temes vármegyéből (8), ezután Kolozs (6), Udvarhely (4), Szolnok-Doboka (3), Beszterce-Naszód (2), majd Alsó-Fehér, Bihar, Brassó, Fogaras, és Torda-Aranyos vármegyéből (egy-egy) jöttek.

Munkakörök vármegyék szerint

S.	Vármegyék	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	össz	%
1	Alsó-Fehér	30	8	6	12	7	29	20	14	1	1	2	4	0	5	9	12	3	163	3,4
2	Arad	109	13	14	29	27	72	48	84	2	23	19	18	10	8	70	99	18	663	14,1
3	Beszterce-Naszód	18	3	4	7	2	3	12	1	2	4	0	1	0	0	1	4	4	66	1,36
4	Bihar	46	3	9	11	9	43	20	14	5	12	12	9	1	12	39	44	6	295	6,28
5	Brassó	63	10	11	10	12	23	25	2	2	3	3	0	5	22	13	3	232	4,9	
6	Csik	7	1	1	0	1	1	6	0	0	4	1	0	0	0	2	1	3	28	0,5
7	Fogaras	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	5	0,1
8	Háromszék	14	11	5	5	8	11	9	3	1	4	1	1	0	1	10	9	2	95	2,0
9	Hunyad	16	2	10	11	5	126	58	46	0	7	3	6	0	6	14	20	4	334	7,11
10	Kis-Küküllő	5	0	1	0	0	3	3	0	2	0	0	1	0	0	1	3	3	22	0,4
11	Kolozs	182	8	28	33	43	93	101	62	13	10	7	14	0	14	40	66	19	733	15,6
12	Krasszó-Szörény	30	10	17	8	12	34	21	14	1	12	1	9	0	9	24	19	7	227	4,8
13	Máramaros	28	10	18	8	2	7	17	3	0	8	5	4	1	1	14	13	2	141	3,0
14	Maros-Torda	31	0	17	9	9	20	10	8	3	2	1	8	0	1	13	26	4	162	3,4
15	Nagy-Küküllő	10	0	1	0	3	2	0	1	0	1	1	1	0	0	5	3	0	28	0,5
16	Szatmár	70	8	14	10	8	59	20	8	4	24	13	7	1	5	36	63	5	355	7,5
17	Szeben	3	0	0	8	2	3	2	16	2	1	0	1	0	0	0	9	1	48	1,0
18	Szilágy	20	2	3	1	3	4	5	1	1	2	0	1	0	0	7	6	0	56	1,1
19	Szolnok- Doboka	26	7	19	1	10	3	6	0	5	2	2	3	0	0	13	3	0	100	2,1
20	Temes	116	19	17	42	7	110	57	41	16	7	8	19	2	16	44	50	7	578	12,3
21	Torda-Aranyos	52	0	2	1	2	9	11	1	2	4	1	1	0	0	18	6	1	111	2,3
22	Torontál	7	0	3	1	1	7	7	0	1	0	0	0	0	1	4	2	0	34	0,7
23	Udvarhely	23	6	20	8	23	22	28	4	5	5	0	7	5	2	26	38	7	229	4,8
	összesen	906	119	220	215	197	685	486	346	69	134	80	118	20	86	413	510	99	4703	
	%	19,3	2,5	4,6	4,5	4,1	14,5	10,3	7,3	1,4	2,8	1,7	2,5	0,4	1,8	8,7	10,7	2		

- 1 – oktatás (tanulók és tanárok, kisegítő személyzet stb.)
- 2 - pénzügy
- 3 - jog
- 4 – posta (postás, postatisztviselő stb.)
- 5 - rendészet-katonaság (csendőr. katona, tiszt stb.)
- 6 - ipar-bányászat (bányász, bányamérnök stb.)
- 7 – tisztviselő (akik csak így jelölték szakmájukat)
- 8 – MÁV (az összes ott dolgozó: tisztviselő és mozdonyvezető vagy pályamunkás egyaránt.)
- 9 – egészségügy (ápoló, orvos stb.)
- 10 - mezőgazdaság-erdészet (földműves, gazdász, erdőmérnök stb.)
- 11- művészet (festőművész, író, színész stb.)
- 12 - kereskedelem-vendéglátás (kereskedő, pincér stb.)

- 13 - egyház
- 14 - kiszolgáló személyzet (házvezetőnő, szolgálta stb.)
- 15 – neje (pl. csendőrtiszt helyettes neje, református pap özvegye)
- 16 – egyéb (háztartásbeli nyugdíjas. vak, rokkant, árva fiú, magánzó stb.)
- 17 - nincs megnevezve

A fenti táblázat megmutatja, hogy a 23 vármegyét, hogyan érintette a menekültek számbeli és foglalkozási mutatói.

*- Nagy áthelyezések Erdélyben. Azokat az erdélyi tisztviselőket és közalkalmazottakat, akik nem tudnak jól oláhul – legyenek bármilyen nemzetiségűek – áthelyezik a királyságba s helyüket odavaló tisztviselőkkel töltik be. E rendelkezés célja nyilván az, hogy azokat a magyar tisztviselőket is elriasszák a szolgálatból, akik a hűségüket letették.
(Erdélyi Sajtótudósító, 6. szám, 1921. ápr. 28.)*

A tisztviselő vagy hivatalnok réteg ebben az összeírásban is nagy számot képvisel, nevezetesen 486 személyt, ami az egész valamivel több mint 10%-át teszi ki. Ugyanakkor itt csak azokat a személyeket jelöltük, akik nyilatkozatukban kizárólag úgy jelölték meg foglalkozásukat, hogy tisztviselő vagy hivatalnok. Akik a tisztviselő mellé odaírták, hogy MÁV, vagy posta stb. tisztviselő, azokat a MÁV-hoz vagy postához stb. soroltuk. Ugyanakkor azokat, akik magukat "magánzó"-ként jelölték az egyéb kategóriába soroltuk. Ha az illető a magánzó mellé odaírta, hogy tisztviselő, akkor a hivatalnokokhoz soroltuk.

(A Magyar Értelmező Szótár szerint: magánzó – foglalkozás nélküli személy.)

Az összeírásból kitűnik, hogy a kivándorlásban (elűzésben) a legérintettebb megyék Kolozs, Arad és Temes. Itt főleg a városokra (Kolozsvár, Temesvár és Arad) kell gondolnunk, hiszen amíg a Kolozsvárról elmenekültek száma 707, addig Kolozs vármegyéből összesen 17 személy vándorolt ki.

Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy a menekülők közt az eltartottak aránya is nagyon nagy. A „neje” és „egyéb” csoportba tartozók nagy része, tehát közel ezer ember, a menekültek 19,6%-a ebbe a kategóriába tartozik. Ugyanakkor nem vettük figyelembe a „családtag”-ként bejegyzettek nagy számát (9590), akikről semmi adat sincs.

A foglalkozási keretek vizsgálatánál kitűnik, hogy a menekültkérdésben leginkább az oktatás (19,3%), az ipar-bányászat (14,5%), a tisztviselő réteg (10,3%) és a Magyar Államvasutaknál dolgozók (7,3%) az érintett.

Érdeemes egy pillantást vetni azokra a szakmákra, melyek a legtöbbet szerepelnek a menekültek körében: 54 bányász, 35 cipész, 29 lakatos, 28 asztalos, 25 szabó, 24 varrónő, 21 gépész, 17 fodrász, 11 borbély, 15 festő-mázoló, 15 hentes, 14 kovács, 11 kőműves. Kisebb számban de előfordul ács

(5), bádigos (4), cukrász (6), cserépfedő (1), ékszerész (1), esztergályos (5), halász (1), hímzőnő (1), kalaposnő (2), kertész (7), könyvkötő (3), mosónő (2), nyomdász (5), Órás (1), szűcs (1), villamos kocsivezető (2), villanszerelő (5) stb. Látható, hogy hány ember életét tették tönkre a jogfosztások, az üldözések, a románok által elkövetett törvénytelenések.

***Nem szűnnek meg a repatriálások** – A repatriáló hivatal az oláh kormány legújabb rendelete értelmében minden kiutasítottól írást vesz, hogy „önként, minden befolyástól mentesen” kérte a visszatelepítést. A rendelet nyilvánvaló célja az antant előtt ezekkel az írásokkal igazolni, hogy senkit erőszakkal ki nem üldöztek.*

(Erdélyi Sajtótudósító, 8. szám. 1921. május 1).

A kolozsváriak

A teljesség igénye nélkül nézzünk bele a kolozsvári menekültek helyzetébe. Kolozsvárról menekült el a legtöbb ember (összesen 707 vagyis az összeírt menekültek 15%-a) a mi statisztikánk szerint. A Magyar Államvasutaknál 58 ember dolgozott. Ebben benne van a mozdonyvezetőtől a tisztviselőig, az irodaitkártól a lakatosig és kőművesig, a főmérnöktől a fűtőig stb. Postai alkalmazott összesen 33 személy volt. Ebben megtaláljuk az altisztól a tisztviselőig, az igazgatótól a kiadóiig stb. a postán alkalmazottak elfoglaltságát. Akik csak tisztviselőként (hivatalnok) nevezték meg foglalkozásukat összesen 57 személy. Az oktatásban dolgozók száma 56. Ezek között egyetemi tanártól az óvónőig, a tanártól a tanítónőig stb. mindenki megtalálható. A felsoroltakon kívül még eljött 9 ügyvéd, 5 orvos, 3 állatorvos, 6 asztalos, 13 cipész, 2 cukrász, két festőművész, hat csendőr, 2 kertész, két kocsis, négy kovács, négy lakatos, egy karmester, három mészáros, 5 orvos, 1 szobrász és még lehetne sorolni.

„Tanárok, mint betegápoló szolgák.

„Nagyrománia” olyan kultúrintézményeket is örökölt, amelyeknek még rendeltetését sem tudja felfogni az oláh kormány. Így az oláh birtokba került kolozsvári, borosjenői, temesvári, vakokat, süketnémákat oktató iskolákkal a balkáni kultúrállam nem tudta mit kezdjen. Végre is úgy oldották meg a kérdést, hogy ezeknek a gyógypedagógiai intézeteknek szerencsétlen tanulóit összezsápták a javító intézetek fiatal gonosztevőivel, míg az esküt tett tanárokat, akik különleges gyógypedagógiai kiképzésben részesültek, beosztották betegápoló szolgáknak. Amíg a kultúrállamok évtizedes előkészítő munkával és

nagy áldozatkészséggel tudnak csak egy-egy ilyen emberbaráti iskolát létesíteni, addig ők pillanatok alatt tudják eltüntetni azokat a föld színéről”.

(Keletmagyarország, 1922. február 20.)

S, hogy ez így volt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a Kolozsvárról elűldözöttek között 8 vak és 2 süketnéma is volt. A románok mindig is igyekeztek kiemelni azt, hogy a speciális intézeteket először Kolozsváron és Temesváron hozták létre, csak mindig azt felejtik el hozzátenni, hogy ezeket bizony magyarok építették és működtették, amikor még nem Cluj, hanem Kolozsvár, és nem Timisoara, hanem Temesvár volt e városok neve.

Szomorú történeletről tanúskodnak a fenti adatok. Még szomorúbb akkor, ha belegondolunk, hogy e szerencsétlen menekültek nagy részének, éveken keresztül, a különböző rendező pályaudvarokon félretolt vagon lett az otthona.